

ZNAKI PAMIĘCI

ZNAKI PAMIĘCI

*„My w Polsce nie znamy pojęcia
pokoju za wszelką cenę. Jest jed-
na tylko rzecz w życiu ludzi, naro-
dów i państw, która jest bezcenna.
Tą rzeczą jest honor”.*

Józef Beck

80. lat temu wybuchła wojna, która zmieniła Świat. Zmieniła też Polskę. W obliczu śmierci milionów ludzi i osobistych tragedii nasz kraj poniósł największe straty. Pomimo dwóch okupacji, zniszczeń i okrucieństwa z chaosu wojny wyróżnili się bohaterowie prowadzący nas ku wolności. Pamiętając o nich, zachowujmy w świadomości i te prawdę, że niepodległość równie trudno jest utrzymać, jak wywalczyć.

*Prezes
Instytutu Pamięci Narodowej
Dr Jarosław Szarek*

Ofiarom Operacji Antypolskiej NKWD

Uroczysko Kuropaty, 2017 r. Fot. Sergiusz Kazimierczuk

Operacja Antypolska NKWD 1937–1938 była jedną ze zbrodniczych akcji w ZSRS przeprowadzonych według kryteriów narodowościowych w okresie Wielkiego Terroru lat 30. Jej podstawę prawną stanowił rozkaz nr 00485 z 11 VIII 1937 r., wydany przez ludowego komisarza spraw wewnętrznych ZSRS Nikołaja Jeżowa. Wciąż nie znamy ostatecznej liczby osób represjonowanych w ramach tej zbrodni. Według ustaleń moskiewskiego niezależnego stowarzyszenia „Memorial” represje objęły co najmniej 139 835 osób, z czego nie mniej niż 111 091 zostało zamordowanych.

Brzoza jest symbolem polskich grobów na Wschodzie. Odznaka nawiązuje do brzoźowych krzyży w Katyniu oraz drzew przewiązanych szarfami i flagami w miejscach straceń ofiar Wielkiego Terroru.

Przypinka Ofiarom Operacji Antypolskiej NKWD została przygotowana na 80. rocznicę operacji antypolskiej NKWD 1937–1938.

Jeden z pierwszych znaków kotwicy na werandzie cukierni Lardellego przy ul. Polnej, Warszawa 1942 r.
Fot. domena publiczna

Znak Polski Walczącej, składający się z liter „P” i „W”, splecionych razem na kształt kotwicy malowano w czasie okupacji niemieckiej na murach. Miał on wzbudzać w Polakach wolę oporu i podtrzymywać nadzieję na odzyskanie niepodległości. Symbol najczęściej malowali harcerze z Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”, wielokrotnie narażając przy tym swoje życie. Stał on się symbolem Polskiego Państwa Podziemnego (1939–1945), które było fenomenem na skalę światową. W konspiracji udało się stworzyć funkcjonującą strukturę władz cywilnych i największe podziemne siły zbrojne Europy – Armię Krajową. Polskie Państwo Podziemne, podporządkowane prawowitemu Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie, organizowało szeroko rozumiany opór przeciwko Niemcom i Sowietom.

Po II wojnie światowej kotwica nie straciła znaczenia. Wciąż symbolizowała walkę, nadzieję na wolność i sprzeciw wobec komunistycznego zakłamania. Dziś jest także znakiem pamięci o tych, którzy walczyli o niepodległą Polskę oraz znakiem zwycięstwa.

Przypinka Polski Walczącej została wydana z okazji 70. rocznicy Polskiego Państwa Podziemnego.

Stacja kolejowa Gniezdowo 3 km od miejsca egzekucji polskich jeńców wojennych z obozu w Kozielsku. Polaków przywożono pociągami na stację i stąd transportowano na miejsce straceń w katyńskim lesie, zdjęcie lotnicze z okresu II wojny światowej. Fot. Muzeum Katyńskie

Katyń – symbol zbrodni ludobójstwa popełnionej na około 22 tys. Polaków, w tym ponad 15 tys. jeńców wojennych z obozów w Starobielsku, Kozielsku i Ostaszkowie. Byli wśród nich oficerowie Wojska Polskiego, policjanci i oficerowie rezerwy: urzędnicy, lekarze, profesorowie, prawnicy, nauczyciele, inżynierowie, duchowni, literaci, kupcy, działacze społeczni. Na rozkaz najwyższych władz sowieckich zostali potajemnie zamordowani wiosną 1940 r. Ich groby odkryto w Katyniu, Charkowie, Miednoje i Bykowni. Przez lata ZSRR wypierała się odpowiedzialności za popełnioną zbrodnię. W komunistycznej Polsce za głoszenie prawdy o Katyniu wyrzucano z pracy, szykanowano i potępiano z całą surowością. Rodziny pomordowanych oficerów skazano na milczenie, nigdy nie miały się dowiedzieć co się stało z ich bliskimi. Nie wolno im było wspominać, pytać i pamiętać. Prawda o tych wydarzeniach była zakazana do 1989 r.

Replika guzika znalezionej w Katyniu została wydana w ramach akcji społeczno - edukacyjnej Narodowego Centrum Kultury „Pamiętam. Katyń 1940” w 2007 roku. Partnerem akcji był IPN.

Stanisław Maczek, generał Wojska Polskiego, dowódca 1 Dywizji Pancерnej. Fot: Archiwum IPN

1 Dywizja Pancerna została sformowana na podstawie rozkazu Naczelnego Wodza, gen. broni Władysława Sikorskiego wydanego w dniu 25 lutego 1942 r. Jej dowódcą został gen. Stanisław Maczek. Pod koniec lipca 1944 r. dywizja została przerzucona do Normandii. Dywizja wzięła udział w Operacji Tractable, która miała spowodować okrążenie dwóch niemieckich armii w kotle w okolicach Falaise. Przez kilka dni żołnierze polscy toczyli zażarte walki o wzgórze Mont Ormel oraz miasteczko Chambois.

W swym marszu Dywizja wyzwalała spod niemieckiej okupacji kolejne miasta Belgii i Holandii. Wszędzie gdzie polscy żołnierze docierali witani byli z dużą serdecznością, a pamięć o ich heroicznym czynach przechowywały kolejne pokolenia.

Przypinka jest wzorowana na odznace 1 Dywizji Pancерnej. Została wydana w 75. rocznicę lądowania aliantów w Normandii i bitwy pod Falaise.

Ryngraf Matki Boskiej Ostrobramskiej

Żołnierze V Wileńskiej – Żołnierze 5 Wileńskiej Brygady AK. Stoją od lewej: ppor. Henryk Wieliczko „Lufa”, por. Marian Pluciński „Mścislaw”, mjr Zygmunt Szendzielarz „Łupaszko”, wachm. Jerzy Lejkowski „Szpagat”, por. Zdzisław Badocha „Żelazny”. Fot. Archiwum IPN

Od XVII w. symbolem wspólnej polsko-litewskiej historii był wizerunek Matki Boskiej Ostrobramskiej. W okresie zaborów Ostra Brama stała się miejscem licznych patriotycznych manifestacji przeciw rosyjskiemu zaborcy. Po wojnie polsko-bolszewickiej radość Polaków z przyłączenia miasta do Rzeczypospolitej była ogromna, ale wydarzenia te podzieliły Polaków i Litwinów. Litwini w Wilnie widzieli stolicę swojego niepodległego państwa. Podczas II wojny światowej oddziały Armii Krajowej, ponownie próbowały przyłączyć miasto do Polski w tzw. operacji „Ostra Brama”.

Matka Boska Ostrobramska czuwała jednak, aby w sercach obu narodów nie zagościła nienawiść. Dziś przed cudownym obrazem oba narody mogą razem dziękować za wolność, modlić się i zanosić prośby o błogosławieństwo dla swoich ojczyzn.

Przypinka jest repliką ryngrafu Matki Boskiej Ostrobramskiej należącego do Jana Ślaskiego posła i senatora II RP, oficera Wojska Polskiego zamordowanego w Katyniu, została wydana z okazji 95. rocznicy przyłączenia Wilna do Polski.

Ryngraf por. Franciszka Majewskiego „Słonego”

Porucznik Franciszek Majewski „Słony”, dowódca oddziału Ruchu Oporu Armii Krajowej. Fot. Archiwum IPN

Powojenna konspiracja niepodległościowa była najlichnieszą formą zorganizowanego oporu społeczeństwa wobec narzuconej Polakom władzy komunistycznej. Komuniści robili wszystko, by żołnierze podziemia niepodległościowego ulegli zapomnieniu. Pozostali oni jednak w pamięci tych, którzy rozumieli sens ich walki. Przyłgnęło do nich określenie „Żołnierze Wyklęci”, przypominające odium komunistycznej propagandy. W 2011 r. Sejm Rzeczypospolitej uhonorował ich ofiarę ustanawiając 1 marca Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych. Por. Franciszek Majewski „Słony” (1919–1948) był żołnierzem Armii Krajowej i Narodowego Zjednoczenia Wojskowego. 26 września 1948 r. otoczony przez grupę operacyjną UB, MO, i KBW, po sześciu godzinach samotnej walki zbrojnej, ostatnią kulę przeznaczył dla siebie.

Przez wieki rycerzom i żołnierzom towarzyszyły ryngrafy – ozdobne medaliony mające chronić duszę człowieka przed złem. Zawieszało je także wielu żołnierzy podziemia niepodległościowego, którzy po 1944 r. kontynuowali walkę o wolność.

Miniaturowa replika ryngrafu por. Franciszka Majewskiego „Słonego” została wydana w 65. rocznicę wykonania wyroku śmierci na przywódcach podziemia niepodległościowego.

Znak Spadochronowy Armii Krajowej

Wręczenie sztandaru 1 Samodzielnej Brygadzie Spadochronowej. Poczet sztandarowy z nowym sztandarem i inne poczty, 15.06.1944 r. Fot. NAC

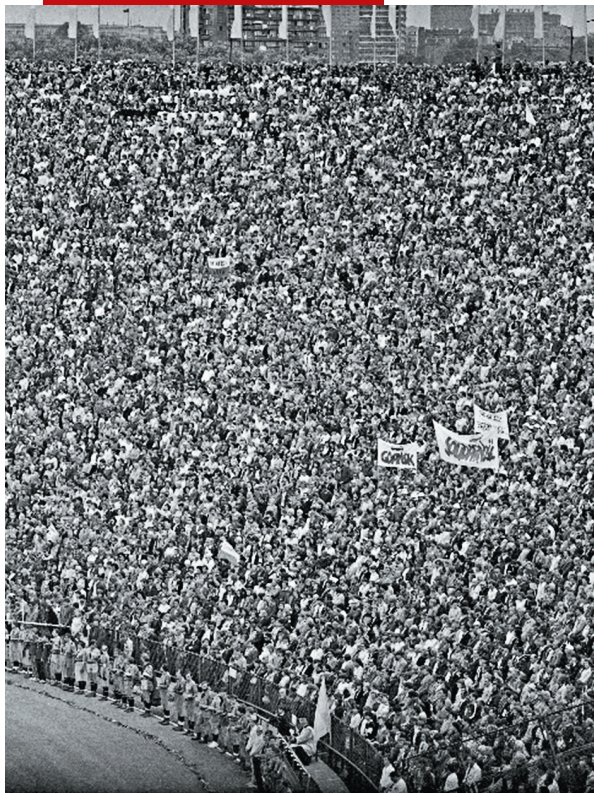
Cichociemni to żołnierze Polskich Sił Zbrojnych, którzy byli desantowani do okupowanej Polski podczas II wojny światowej w celu prowadzenia walki partyzanckiej z niemieckim okupantem, organizowania i szkolenia ruchu oporu w kraju oraz przygotowywania powstania powszechnego.

Trafiali na wszystkie odcinki walki prowadzonej przez Armię Krajową. Walczyli w oddziałach partyzanckich okręgów AK, pracowali w wywiadzie, sabotażu i dywersji. Wszędzie, gdzie rzucił ich rozkaz, wyróżniali się wyszkoleniem, bojową postawą, profesjonalnym podejściem do powierzonych im zadań

5 lutego 1954 r. w Londynie został ustanowiony Znak Spadochronowy Armii Krajowej. Edycja obejmuje tylko 316 numerowanych egzemplarzy. Tyłu cichociemnych udało się przetrzymać do kraju.

Przypinka jest repliką Znaku Spadochronowego AK i została wydana z okazji 80. rocznicy pierwszego zrzutu cichociemnych do okupowanej Polsce, która przypada w 2021 r.

W sierpniu 1980 r. Polacy solidarnie powiedzieli dość kłamstwu i obłudzie komunistycznej władzy. Z tego buntu powstał Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Bardzo szybko przerodził się on w masowy ruch o charakterze niepodległościowym, oparty na sprawiedliwości i pomocy drugiemu człowiekowi. Komuniści, w obawie o własne interesy, starali się go zniszczyć. W trudnych chwilach serca ludzi „Solidarność” napełniał nadzieją papież Jan Paweł II. Siłę tego oddziaływania można było obserwować podczas każdej pielgrzymki papieża do Polski. W 1983 r. Jan Paweł II przyjechał do pełnego bólu i cierpienia kraju. W tłumie wiernych modlących się na Stadionie Dziesięciolecia widać było wówczas także napis „Solidarność”.

Krój liter „Solidarność” stał się rozpoznawalną na świecie metaforą wolności. Znak ten w dniu strajku zaprojektował w Gdańsku Jerzy Janiszewski. Dziś charakterystyczny krój pisma jest jednym z symboli Polski, a litera, nad którą powiewa biało-czerwona flaga, przypomina o niepodległości.

Przypinka „Solidarność” została wydana z okazji 35. rocznicy powstania organizacji.

Manifestacja „Solidarności Walczącej”, Szczecin 1989 r.

Fot. Archiwum IPN

Solidarność Walcząca powstała w 1982 r. we Wrocławiu i w krótkim czasie swoją działalnością objęła większość regionów Polski. Dążyła do obalenia komunizmu i pełnej niepodległości Polaków oraz innych narodów po wschodniej stronie żelaznej kurtyny. Jej działacze zwalczali komunistyczną propagandę oraz przywracali do społecznego obiegu prawdziwe informacje historyczne. W tym celu nadawali audycje radiowe, drukowali w podziemiu książki i prasę, a także organizowali demonstracje i akcje protestacyjne. Solidarność Walcząca posiadała własne służby kontrwywiadu dbającego o bezpieczeństwo pracy antykomunistycznego podziemia. Wspierała cele NSZZ „Solidarność”, ale nie korzystała z zasobów związku ani przeznaczony dla niego pomocy zagranicznej.

Organizacja nawiązywała do tradycji Armii Krajowej, miała podobną przysięgę i własny sztandar. Jej hasło brzmiało „Wolni i Solidarni”, a logo przedstawiało litery „S” i „W” ułożone w znak kotwicy, symbol nadziei i wierności tradycji Polski Walczącej.

Przypinka „Solidarność Walcząca” została wydana w 35. rocznicę powstania organizacji.

Do zadań Instytutu należą:

* gromadzenie dokumentów sporządzonych przez organy bezpieczeństwa państwa od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. i zarządzanie nimi

* prowadzenie śledztw w sprawie zbrodni nazistowskich i komunistycznych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości, popełnionych w okresie od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r., a także lustracji osób publicznych

* prowadzenie badań naukowych oraz działalność w zakresie edukacji publicznej

* poszukiwanie miejsc spoczynku osób poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie państwa polskiego, poległych w walce z systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych i czystek etnicznych w okresie od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r.

* upamiętnianie historycznych wydarzeń, miejsc i postaci w dziejach walk i męczeństwa narodu polskiego w kraju i za granicą oraz miejsc walki i męczeństwa innych narodów na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie od 8 listopada 1917 r. do 31 lipca 1990 r.

„Znaki Pamięci”
Projekt Biura Edukacji Narodowej

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Polska1918-89.pl